„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Бирлија у лебарској улици.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 157. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 16. ОКТОБРА 1891. ГОДИНА XXVI.

ГЛАВНИ УРЕДНИК: СТЕВАН ЈОВИЋ. | ВЛАСНИК: СЛАВКО СВЕТ. МИЛЕТИЋ. | ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: АНДРИЈА ПЛАВШИЋ.

СРБИ И БАН ГРОФ КУЕН-ХЕДЕРВАРИ.

Ми Срби у Угарској немамо актуелнога интереса да се чешће бавимо политиком г. грофа Куен-Хедерварија; имамо ми и наших сопствених невоља доста. То је разлог, зашто се ми врло ретко бавимо поштованом личношћу г. грофа. Но пошто врло велики део нашега народа живи у Хрватској и Славонији и пошто је и за нас животно питање како ће наша браћа тамо да напредују, и пошто је политичка слобода а нарочито слобода штампе у Хрватској и Славонији нечувено скучена, тако скучена као ни у једној покрајини наше простране монархије — то смо сада управо присиљени да се бавимо хрватским стварима и више него што нам је по вољи, да се глас наше браће чује бар у нашем листу, кад већ другде нема где да се чује.

Истина да имају наша браћа у Хрватској и Славонији своје гласило: њихов и наш дични „Србобран“ али су пресни одношаји тамо (како рекосмо) у тако жалосним приликама, да се „Србобран“ већином мора да ограничи на просто регистрирање догађаја (а и то често не може) пошто ће иначе одмах да буде заплењен.

Лане у новембру одузет је „Србобрану“ један део кауције у износу од 600 ф. а уредник његов одседио је месец дана у тавници ради неке сасвим незнатне белешке која се тицала личких коза. Да није жалосно, човек би се морао смејати — — личке козе преседоше „Србобрану!“

Доцније, биће томе 3 месеца, запленише „Србобран“ ради једног чланка где је писац нападачима на српско име и на српску част довикивао: „Ми се недамо!“ Старчевићевој фукари било је слободно најгаднијим речима нападати Српство а овоме није било слободно да се брани.

Сад, у прошлу среду, опет је заплењен „Србобран“ и чисто је невероватно зашто. У Загреб је дошло 420 Срба из Срема да виде изложбу. „Србобран“ каже, да су ти Срби дошли од своје воље а нама поручују из Срема, да они нису ишли из своје воље, већ да су их котар. предстојници тамо управо одвукли. Но, било како да било — они су дошли у Загреб, па ако су тамо дошли по заповести владе, још је више ова била дужна старати се, да ако им се већ у Загребу неспреми достојан дочек — бар да их нико не вређа, па ни Старчевићева фукара. Но догодило се ипак, што нико очекивати није могао, а што се догодило то смо ми већ саопштили у нашем листу. Загреб су у своје време посетили и Мађари па ако их Хрвати нису примили Бог зна како, ипак их бар вређали нису. Онда је сва званична Хрватска и Славонија пливала у највећој радости а нарочито се топио од миља г. гроф Куен-Хедервари. А кад дођоше Срби, па још по заповеди г. грофа — њему не беше нигде ни трага!

Но ми ћемо и то да извинимо. Г. гроф имао је сигурно врло важног државнога посла па није доспео. Али што извинити не можемо то јесте: што се г. гроф није постарао, да Срби у Загребу не буду вређани и кад су већ вређани, што се није постарао да им се зато даде сатисфакција. — — Заплетени су конци г. грофа; но о томе доцније.

Али, кад се већ све то догодило, кад не беше ни дочека, ни сатисфакције — требало је бар да сви Срби и остали свет сазнају како се поступа са Србима у Хрватској, али и то не беше дозвољено. „Србобран“ је проговорио али му је г. гроф одмах зачепио уста. На здравље!

Рекапитулирајмо дакле. Срби nolens volens морају у Загреб. Тамо их нико не дочекује те су упућени на милост варошких пандура да им нађу конак. Дођоше у изложбу, тамо их вређају, они изиђоше на сокак, тамо их опет вређају. Нема никога да им даде сатисфакције а кад хоће да се путем „Србобрана“ потуже недају им. А да су себи случајно Срби узели сами сатисфакцију па оно неколико Старчевићевих дерана људски прочибукали — — шта би било онда? Варошка би им полиција била спремила конак у апсу па — ником ни петка. Та то су прилике каквих заиста нема ни у једној уређеној држави у Европи!

Шта је смерао с тиме г. гроф кад је Србе звао у Загреб? Јели нарочито смерао да Срби буду тамо понижени? Па која корист одатле њему? Биће да је нека, јер то није први пут да г. гроф тако ради. Он је н. пр. врло добро знао: како је до зла Бога лабава дисциплина на кр. шумарском училишту у Крижевцима, он је знао да тамошњи ђаци и на сокацима и по бирцузима нападају и вређају мирне људе, да им каљају домове и разбијају прозоре, шта више он је то све видео својим рођеним очима — — пак? — — никоме ништа. А да је, рецимо, кога Мађара очепило? Да видите, било би вике од синњега кора па до Дунава, од Саве па до високих ртова Татре!

Ми познајемо г. грофа као врло препредена човека, ми смо се већ често поклонили његовој дипломацији. Не ради он ништа без одређенога смера — — није то радио ни у овој последњој загребачкој афери.

Ми ћемо само да ставимо ово питање. Ко познаје хрватске одношаје, знаће да је увек било нешто трвења између хрватског и српског племена, али то трвење није се никада развило у тако ужасним димензијама као под владом грофа Драгутина Куен-Хедерварија. Та било је банова, који су били отворени непријатељи Срба — — а г. гроф је пријатељ Србима. (Ха . . . ха . . . ха . . . ха! Да се насмејемо!). Па под ни једним баном не беху Срби тако кивни, као баш под овим баном — — а боме, и Хрвати беху питомији.

Шта је дакле узрок томе? Узрок је што смо ми већ једаред у нашем листу казали: оно „divide et impera!“ Или би зар г. гроф у Хрватској могао тако дуго и тако мирно да влада да му није квинтесенција те његове владавине баш то начело? Он онако умиљато шапће Србима путем свога телефона: гг. Ђурковића, Ђурђевића, Поповића итд. — недајте се, браћо! Ви знате, да вас ја волем, та дао сам вам чак и „српски закон“. А Србенда, доста да је нешто чуо о „српском закону“, мари он, да ли се тај изводи, мари он да погледа боље у очи тим сиренским гласовима г. грофа. Он скочио па се и збиља неда. А коме се неда? Онима који му ништа не могу, да се преда ономе, који му и те како много може!

С друге стране г. гроф шапће Фолневићу, Харамбашићу, Кумичићу и т. д. — — удрите, браћо! Смрвите тај „влашки накот!“ Та ви знате да сам ја добар католик па нисте ваљда луди и да помислите да ћу ја с „Власима!“ И браћа ударају као помамно, а г. гроф се — смеје и мирно влада сво већ близу девет година! А није доста, да је г. гроф до крви завадио Хрвате и Србе, он је међусобно завадио и Хрвате. Било је кубуре увек између „Старчевићанаца“ и „Обзораша“ али оваке кубуре још не беше никад откад постоји Хрватска! — — „Ми, Мађари, смо често покушавали да сломијемо отпор становништва у Хрватској и Славонији, па није никако ишло; та вражја чета није се дала! А није ишло јер смо били луди, хтели смо све преко колена да сломијемо. Опаметили смо се сада Научио нас наш Хедервари. Die Kerle sollen sich unter einander fressen! Az eb adta! Па је наше царство.“

Оваке политичке прилике нису још никад биле у Хрватској. Толика је мржња између опозиционих странака с једне а Срба с друге стране да се просто ни помислити неда, да би они код избора за хрватски сабор, који ће бити идуће године, могли једни друге потпомагати. А ако то не учине, онда о каквој изборној победи нема просто ни говора. У сабор ће улегнути шачица „Старчевићанаца“, још мања шачица „Обзораша“, а Срба? Улегнуће у сабор и Срба али Срба соја Ђурковића, Ђурђевића, Поповића, Штековића итд. а јесу ли то још Срби? Не верујемо. Али самосталних, одрешитих Срба тешко да уђе један, али пре ће бити да не уђе ни један! И тако ће онда г. гроф мирно да влада и даљих пет година. А после тога? „Gott helfe weiter!“

Нису ли све те прилике истинито нацртане? И кад је томе тако, немају ли разлога, и то озбиљна разлога, да се у те прилике мало дубље замисле и „Старчевићанци“ и „Обзораши“ и Срби? Дозвољава вами, браћо Хрвати, г. гроф Куен-Хедервари, да се ви братимите с Далматинцима, шта више он вам ту и сам помаже. Дозвољава вам он да се грлите с Истријанцима, Словенцима и с Чесима, али да се братимите с онима, који су вам најближи: са Србима, то вам он недозвољава. Он пујда вас на Србе, само да му нисте кадри окренути фронт како треба. Зар ви збиља то не разумете?

Г. грофе, знамо ми вас одавде боље, него што вас знају они тамо. Долијаћете и ви, г. грофе!

ПОГЛЕД НА ЈЕДИНСТВЕНИ СТАТУТ.

(ГЛАС ИЗ ЕПАРХИЈЕ БАЧКЕ.)

Сваки озбиљан посматрач наших прилика у околностима које наступају, мора се озбиљно забринути кад види наше јадно стање, мора се најозбиљније запитати: „Па куд то води? И шта ви управо хоћете?“ Реч је о јединственом статуту којега је саборски одбор у недавној седници својој примио, који ће прећи преко одбора петнајсторице, синода и доћи пред сабор. Кад год сам узео у руке данашњу уредбу

ЛИСТАК.

ГУСАР.

Цело друштво поседало је у чунове начичкане факљама и лампијонима, па се онда поред свирке навезло живахно и весело на језеро, над којим се спуштао полако сумрак. Напред барка са белим јадром, достојанствено и без шума сече таласе, као какав фантастичан лабуд, а за њом чунова читав рој. Посматрано са веранде купалишта, изгледало је то, као какво чудовиште са ватреним крљуштима, које свирајући, ћудљиво се вијуга крај обале.

Малена лађица, Мелузина, својина г. Нестора, још мирује у пристаништу. Мотор одрекао послушност наједаред. Машина је бесно шиштала, машиниста је, псовао г. Нестор, на коме беше адмиралска униформа са златним ројтама, лупао је ногама, а гошће му, Жолтарка и кћи јој Олга, нервозном нестрпљивошћу махале својим махалицама . . .

У тај мах шиљаст сандулин очеше се о Мелузину. На кљуну му је светлио велик, црвен лампион, а дугим веслима веслао је млад плећат човек.

— Ако је повољи, госпођо и госпођице, изволте у мој чун, — има два седишта.

— Ах гле, г. Хорвата, рећи ће девојка. А шта ће онда да ради г. Нестор?

— Ако лађа усхте да плови, он ће за нама, па онда можете и опет на Мелузину.

Девојка баци питајући поглед на своју мајку, Жолтарка пак устрашено савије своју махалицу. Сетће она у лелујави чуниħ, како да није! Волије чекати . . .

Мелузина звижну уши парајући, али се за то не помаче с места.

У заворњу је запело! викао је г. Нестор.

Хорват покаже на празно место у своме чуну.

— Је ли по вољи?

На језеру престала свирка. Сад се зачу неки дршћући мушки глас, где пева . . .

Ледовски, оперски баритон! рече девојка. И готово сама незнајући шта ради, ослањала се на чврсту мишицу Хорватовљеву и спустила се у уски чуниħ, лако као тица.

— Олга! гђце Олга! викну Жолтарка и г. Нестор уједаред . . . Хорват пак нагне да весла и снажним ударцима оштро напред је терао лаки чун.

Девојка, као да се већ покајала, за оно што је учинила те рече:

— Одвезите ме, молим вас, тамо где су барке и чунови, тамо је и моја тетка . . .

Сандулин са црвеним лампијоном пловио је до некле за другима, па онда одједаред промене нагло правац и брзо појури к средини језера у тавну ноћ.

— Не идемо добро, — куда ме носите? рече девојка преплашено.

— Видећете . . . Хорват диже весло и појаче пљусне по лампијону. Пртећи паде лампијон у воду. Остадоше у мраку.

— Хорвату, шта хоћете?

— Сад си моја, вештице мала . .

Девојка скочи са свога седишта.

— Јесте ли полудели?

— Још питате? Доста сте ме залуђивали . . .

*

Има томе две године дана, како се Хорват верио са Олгом Жолтаровом. То су удесили родитељи, а деца нису готово ни знала ништа о томе. Стари Жолтар је требовао зета са славним именом. Новаца је имао као плеве Тргујући са житом, кућиштима; бавећи се са лиферацијом и вицинералним жељезницама — стекао беше огромно имање, али не доспеваше никако, да стече себи славно име.

Друкчије је стајала ствар са старим Хорватом. Био је то необичан човек, свеучилишни професор, академичар, члан гор. куће, и много друго шта. Од младости се трудио, да умножи број својих ордена, а и имао их је за два фрака, почев од португалског Спаситељевог крста, па све до персијске лавовске звезде. Није, дакле, чудо, што у таким приликама није доспевао да тече имање.

Цео град је држао, да је са свим у свом реду, што се ово двоје млади хоће да узму, а и вереници нису имали ништа једно против другог. Младожења је већ преживио оне године бурних страсти, што обузимају сваког младог човека у извесно доба, девојка пак, ни кад је у школу ишла, није имала романтични сапова. Били су то трезвени, паметни људи, који су се радо предали својој судбини. Нису хтели да се комендијаше, него су отворено признали једно другом, да се не волу, али ће да се навикну једно на друго, те ће се моћи међусобно да трпе.

Особито девојка била је мудра. Права јерменска крв. Имала је црномањасто глатко лице, напрћене усне, куштраву косу, фино савијен нос, лукаве црне очи, а око усана мио ал' мало и импертинентан осмех. Била је ниска, танка и округла.

Вереник је с почетка ретко долазио својој вереници, после је бивао чешћи гост, најзад није ни избавио из куће. Развило се неко срдачно пријатељство међу њима. На основу овога тесали су лоше вицеве једно против другог, заједали се и пецкали међусобно. Доцније, кад су били врло добре воље, а они се кошкали и трљали. Кад их је Жолтарка карала са неваспитања, Олга би уређивала своју разбарушену косу и смејући се рекла би: Арпад је луда!

Међутим догоди се нешто непријатно. Стари Жолтар се латио градње неког железничког пута, где је мислио, да ће заслужити читаве милијуне, а он изгубио више од пола милијуна. Ово га је избило из колосека. Имао је истина, он доста непокретна имања, али на том имању беше огромна дуга. Жолтар паде под конкурс и срећан је још, те је читаве коже изишао испод криминала.

Разуме се, да је веридба покварена. Олга је имала толико такта, те је она учинила први корак.

— Не ћу да вам будем на врату, а и иначе нема смисла цела ствар . . . Немамо ни једно ништа, а нисмо створени ни једно да сироту-

црквену и школску и прочитао из ње по гдекоји одељак увек се у мени рађао неки рђав расположај. Али мимо тога кад помислим какве су прилике владале пре тога у нашем школ. и црк. уређењу, неки зрачак утехе разблажи ме, јер спрам оног времена, оних чуда и покора какви беху пре тога, доста смо још и са овим уређењем пошли мало бољим и утрвенијим путем, и доћи ће ваљда време па ћемо и те недостатке и настражњачке идеје заменути напреднијом мишљу, тачнијим и бољим радом. Таке се мисли у мени увек рађале кад год сам о тој ствари мислио. Али олуја која већ навешћује буру, јавља да од мирна, чиста и ведра дана нема ништа, него да ће они дани за које мишљасмо да ће нас јарким сунцем огрејати, ти дани ће да нам загорчају живот већма него они кад живесмо без икаквог сталног уређења. Ја не знам да ли има искреног пријатеља народњег па био он ма које странке, да га није глас о садржају статута који нам се спрема, жацнуо у сред срца као оштар нож. И у препуном срцу бола, ја не могу и немам других речи за оне који хоће и таково чудо да задану животом, већ морам да их питам: „Људи имате ли душе? кад сте намислили да и тако што остварите. Мислите ли ви да иде напредније време, или сте баш намислили да народ свој у главу утучете, да створите од својих општина и свога народа нову Камчатку! Та ту човеку мора памет стати кад помисли да и таког чега може бити сад, кад треба да се већ у заборав баци и оно што је некад било боље и да се на његово место што напредније створи, сад стварати такву уредбу да се човек од чуда мора прекрстити. Та то је грозан деспотизам, и помишљате ли ви какове последице могу бити од тога? Помишљате ли ви на унијаћење и назаренство? Помишљате ли ви да ћете тиме довести народ у крајност да предузме средства недостојна себе и свога имена. Заиста ако сте ви све то имали на уму, па и преко свега тога опет радите то, ми не знамо шта вас томе води, али препуни бриге и стрепње за своје име, за своју веру, за своју народну част, молимо се тихо: „Господе . . . избави нас од лукаваго!“

Но да погледамо мало изближе тад „јединствени статут“, односно главније тачке његове за које знамо, а судећи по њима може се мислити какав ће он бити у целом склопу свом.

Дакле, вели се да ће владике имати по томе статуту 15.000 фор. годишње а не 12.000 ф,, па лепо! Али не каже се зашто, ради чега се подиже та плата. У опште занимљиво би било знати, какови су назори руководили одбор који је склапао тај статут, а тако исто и чланове саборског одбора заједно са председником. Ми који живимо о маленим пригодима и платама, а гледајући око себе народ који исто тако од дан, до дан тавори, чудом се чудити морамо кад помислимо да један човек и то — калуђер (па ма он био и виши), троши годишње 12.000 ф., е ал на наше још веће чудо, ето ће такав један калуђер да троши и 15.000 ф. Но рекли би да те хиљаде и ти „масњејши“ приходи не одговарају оним установама које је сам спаситељ освештао, те према томе чини нам се, да би онај корбач христов у данашње време друкчију улогу играо, јер може бити да Исус не би познао данашње предводитеље стада његовог, којима се савршенство божије претворило у елегантне салоне, масне кујне и остала „житејска попеченија“, те се старају да што више пригрле таких „врлина“ и искусе благодат њихову. Но и друга тачка, која вели о конзисторији и избору проте, пуна је духа истине, духа правде, пуна је — обесне љутине, која је обично печат сваког рада наших пастира. „Отступите од мене вси дѣлающи беззаконие“ — вели Господ. Нећете ли и ви једним таким поздравом бити поздрављени од народа, али да, ви сте се постарали да и народ обезглавите, па после да му главу накаламите, а ти каламци да буду опет одгајани у вашем врту и вашим духом напојени. Евала, то ће бити оштине шта ми радиш! То ће бити ред да га неће бити ни на вашару. Него пре свега да ли се промислило о томе, каквих све има свештеника и јесу ли способни баш сви да стоје на крми општинској — да буду председници? Та окрените се по новосадској околини да се уверите о томе, па ћете од чуда морати одмах зажмурити, а где је цела митрополија? Та они свештеници који су прави пријатељи народа, неће ни бити забачени у буџак при избору председника. А од оних који не ваљају требало би још да браните народ и општине, а не да их силом постављате на така места која нису за њих. Но заман је вами говорити, јер из свију тих тачака избија на површину калуђерска превласт, а то је ни мање ни више него сила, која ће на то исто и у народу наићи. А дође ли до тога, свештенство је свој углед прокоцкало пред народом, само је штета то, што ће и они ваљани и честити свештеници — може бити испаштати по где-кад оне грехе који треба на другом да се свете.

Али све то још није ништа крај оне благодети, коју ће тим статутом уживати школа и учитељство. Е, учитељу, кад то доживиш, онда знај да си све једним махом постигао, за чега си се борио толике године радом, пером и језиком. Него „господо судије са савешћу чистом“, а знате ли ви шта су то комуналне школе? Ја држим да не знате. Јер да то знате по свој прилици да би оставили протама да раде свој посао, а не да их шиљете тамо, где није за њих место. И да их уводите у оно што они не разуму.

Сав напредан и паметан свет увидео је већ давно да школа мора имати свој самосталан живот, а никако да је пришивена као нека закрпа уз мантију. Зар је вама још и ово много што је у садањој уредби школској уведено? Немате ли ви ни једног осећаја за напреднији корак? Не можете ли ви ни мало проширити основ школином самоуређењу у напреднијем правцу. Е, онда збогом памети!

Ал да, то је препреденост! У целом том ланцу што га ви кујете сад, хоћете да и школа са учитељем буде једна карика. А кад ланац буде готов, онда — како нам се види — имате „благоје намѣреније“ да га школи recte учитељству метете на врат. С тим је у свези онај извештај епарх. школског одбора бачког на овогодишњој крњој епархијској скупштини. И заиста ви имате право! Али гле, да вас још једном упитамо: знате ли ви шта су то комуналне школе? Свакојако биће, да вам није у опште до школе ни стало, кад је на тако леп основ полажете како ће вам што пре окренути леђа. Но знамо ми да вами није ни до чега стало (а најмање до школе), већ до оних хиљада и других прихода.

Али ти народе мој, ти Србине брате, ти ћеш ту сву малодушност да вучеш на својој грбачи. Па не било ти просто, ако ту не рекнеш своју реч. Али та реч не сме бити лахор мајског поветарца, та реч мора бити громки глас, а глас народа је глас сина божијег, пред којим падају све самоволје у прашину! **Т—ц.**

Поглед по свету.

— Ми смо у прошлом броју споменули да су се у мађарском сабору баш људски сравили министар правде Силађи и посланик Хорански па да је овај онога позвао на двобој Како јавља „O. Ért.“ вешали су у овој ствари обострани секунданти па су једнодушно установили да Силађи никако није хтео лично да вређа Хоранског па дакле нема ни разлога двобоју. О томе издали су онда секунданти заједничко очитовање и тиме је ствар свршена. То очитовање доноси „Bud. Tgblt.“ у целости.

— За чудо је колико се европско новинарство занима с путовањем руског министра спољашњих дела Гирса. Неки виде га већ у Паризу а неки већ причају, како ће да већа у Берлину с немачким канцеларом Капривијем. За чудо да нам се брзојавно не јавља где и шта дневно једе и како спава. Из овога можемо лако просудити колики респект имаде штампа тројнога савеза од Русије кад тако пажљиво прати сваки корак његовог првог министра; а с друге стране кад их чујеш, рекао би, да нема већих јуначина него што су ти (већином) чивутски новинари.

— „Прав. Вести.“ саопштава аутентично извешће о нападају на личност руског престолонаследника, који се нападај десио пре неколико месеци у јапанској вароши Отсу. То извешће гласи:

„Дана 29. априла прегледала је Њег. царска Висост знаменитост вароши Отсу, па је пролазила са пратњом, враћајући се кући губернаторовој, једним од уских сокака вароши. Царевић и личности, које су га пратиле, седеле су у двоколицама (циприкша), какве су у Јапану обичне, па их вуку људи т. ј. један с преда вуче, а двојица остраг гурају. Све двоколице, на броју 30, пролазиле су у једној дугачкој линији једна за другом. Напред је ишло неколико Јапанаца, за њима возио се царевић, а за овим грчки краљевић Ђорђе, онда јапански принц Арисугава, руски посланик и пратња. На тај начин настављајући свој пут, пролазиле су двоколице у непосредној близини крај полицајаца, који су били постављени у шпалир с једне и с друге стране пута. Један од ових у свом фанатизму или у моменту лудила ударио је царевића сабљом по глави. Царевић повиче: „Шта ћеш ти?!“ па се осврнуо, ухватив се руком за главу. У исти мах ударио је полицајац царевића и други пут, но сада само по рамену и то олако. На то је скочила Њег. царска Висост из кола и уклањајући се пред злочинцем, потрчала је према једној од најближих кућа. Злочинац трчао је за њим, држећи високо у руци сабљу. Кад је краљевић Ђорђе чуо поклич и видео, како је полицајац дигао сабљу и како је царевић гологлав стао да трчи, скочио је и он из своје циприкше с тољагом у руци и трчао је за убијцом. Потрчаше и Јапанци али су били тако збуњени да нису ни помислили да улове убицу. Царевић је ступио у неки дућан, али се одмах уставио на вратима и окренуо да види шта се догађа. Кад је опазио да убица са уздигнутом сабљом трчи према њему, почео је опет да бежи. Крв му је текла низ лице и одело на калдрму. На сву срећу стигао је краљевић Ђорђе убицу па га је целом снагом ударио тољагом по глави. Убица се срушио одмах канда га је ударио гром али је опет скочио на ноге и хтео је да удари сабљом краљевића. У то један од возара циприкше, који је био дотрчао, бацио се убици пред ноге па га је тако срушио на калдрму а други возар прихватио је убијцину сабљу, која му је из руку испала па је онда њоме стао да удара по убици. Кад је онда полиција била пограбила фанатика те није више био опасан, прискочио је краљевић к царевићу па се старао за драгога рањеника. Одмах за тим стигла је и пратња с доктором Рамбахом, који је рану испрао и привремено завио.

Према исказу сведока, Руса и Јапанаца, био је царевић за цело време тог грозног инцидента изванредно миран и у обичном расположењу. Пошто је рана завијена сео је царевић опет у своју циприкшу и одвезао се до куће губернатора а пратња опколила је његову циприкшу па је ишла пешке. У кући губернаторовој прегледана и превијена је рана па онда се одвезао царевић у Киото. Из Киота телеграфисао је кнез Барјатински одмах заповеднику фрегате да пошаље доктора Давижона и кирурга Попова. Ови су после једног сахата стигли и рану редовно завили. Рана је била озбиљна, али није била опасна.

— По званичним вестима сматра влада сједињених држава северне Америке напад на американске морнаре у Валпараизу као такав чин, којим је погрђен народ сједињених држава и његова застава и који се не може тако олако прегледати. Амерички конзул Егон добио је заповед да тражи задовољење мирним путем и без повреде части обе државе. Ако чиленска влада то задовољење не би хтела дати у опредељеном року, био би Егон опозван и американска влада би прекинула своје односе с републиком чиленском.

Из српског новинарства.

„Србобран“ доноси у 56. бр. под натписом: „О дотацији патријарха и владика наших“ овај чланак:

У прошлом броју нашега листа саопштили смо у изводу нацрт предлога о уређењу наше народно-црквене аутономије, које је саборски одбор спремио, да их поднесе на расправу у првоме засједању српскога народно-црквенога сабора.

Ми смо обећали, да ћемо о томе нацрту своју рећи. То наше обећање ево откупљујемо. Прелазимо одмах на ствар и отпочињемо са дотацијом патријарха и владика наших.

У своме „јединственоме статуту“ предлаже саборски одбор, да се митрополит-патријарх остави у посједу и уживању свих добара данашњих, а то ће рећи, да и на даље уживају наши патријарси најмање 250.000 фор. годишњег прихода. Владикама пак, предлаже саборски одбор, да им се дотација повиси и то од 12.000 на 15 000 фор. годишње.

Већ та брига саборскога одбора за благоутробије патријарха и владика нашијех доказује, каковијем је духом надахнут био нацрт њиховога „јединственога статута“ у свим његовим одсјецима. Да из гроба устане покојни Герман Анђелић, пољубио би све чланове саборског одбора у „јуначко лице“ без образа, јер они хоће да васкрсну његов „сиподални операт“, који је хтео да натакне камилавку на главу нашој народно-црквеној аутономији и да је преда самовољи калуђерској. Но о томе другом приликом. Пређимо на ствар.

Када би наш народ у опсегу наше патријаршије био тако сретан, да имадемо довољан број српских школа и других завода за промицање просвјете у српском духу и правцу, да нам је све наше народно свештенство у свијем дијецезама опскрбљено заједно са својом сирочади, да имадемо пензиони фонд за наше народне учитеље и просвјетитеље, да имадемо још многијех другијех установа народнијех, с којима би у борби нашој за опстанак и напредак народа српскога у овијем земљама успјешно сузбијали туђинске навале, које хоће да поплаве наше светиње, наша права и све што је српско — онда ми не би били противни томе, да се и наши калуђерски магнати магнатски дотирају. Ал од крваво стечених тековина наших прадједова и с муком нашега народа дати само седморици калуђера толико блага, које би довољно било, да усре-

---

јемо . . . Ви имате господских пасија, ја пак волим леп стан и скупоцено одело . . . Неверујем у неистинитост оне приче, што прича о блаженству у сиротињи . . . Идите, наћи ће те ви још доста добрих партија, а што се мене тиче, оставите то мени, наћи ћу ја себи оно, што ми треба . . .

Руковали се, растали се. Гостили се као добри пријатељи. Хорвату је било жао, а и како да не! кад је већ тако навикао на Олгина пецкања и на она весела кавжења после подне . . .

Хорват оде на пут. Олга је ишла са својом матером на балове и у купатила. Дуго до успеха — Жолтарка је тврдила, да је томе узрок Олга, јер не храбри довољно своје богате удвараче, — најзад се познали са г. Нестором, милијонаром и новим немешом. Сад је само од Олге зависило . . .

Кад се Олга и опет састала са својим вереником, био је бал. Хорват позове девојку на игру, у ваљци је ослови шапћући.

— Олга, промислио сам о ствари. Није добро овако! Не могу ја без вас живети, покушао сам, али не могу . . . Махните тога Нестора у стаман и будите ми жена . . .

Доцније су ходали под руку по дворани.

— Будите паметни, пријатељу мој, молила га је девојка, не срамотите сами себе . . . Шта да почнемо нас двоје? Два слепца! Не кварите ми посао . . . Па онда, да и не мислим о себи, не бих учинила вас ради . . . Не бих могла да учиним, понос ми мој не би допустио . . .

— Не говорите тако, знам, да ме љубите.

— Ја — вас?

— Ви, да, бадава кријете.

Олга прсне у смеј.

— Драги пријатељу, до сад сам вас држала за трезвеног човека, али сад видим, да сте и ви један од оних, који су свагда готови на сваку будалаштину . . . Велика је срећа по вас, што имате мудру пријатељицу, која ће да вас сачува од највеће будалаштине у животу вам . . . Идем к матери — Збогом!

После четворке, предложи г. Нестор, да се приреди венецијанска ноћ на језеру . . .

*

Девојка скочи са свога седишта.

— Јесте ли полудили?

— Још питате? Доста сте ме залуђивали . . .

Олга зловољно седе на своје место.

— Бар ми кажите, шта намеравате са мном?

— Држаћу вас до ујтру, па онда ћу вас предати матери. Дотле, бићете већ толико компромитовани да вас ни један Нестор на свету не ће узети за жену.

— Је ли то каваљерски?

— Своју погрешку ћу тиме да поправим, што ћу вас узети за жену. Нисам вам још ни казао јуче су ме именовали за управитеља купке — са три хиљаде фор. плате . . .

Олга је ћутала. Хорват увуче весла и пусти чун редовном струјом. Вода их је носила к острву. Над водом спуштено грање од дрва начинило је лиснат тунел над главама им. На обали у жбуновима хиљаду кресница светлуцало, а из даљине чуло се тихо певање.

Олга наслонила своју главу на длан, па можда ни сама не знајући зашто, дође јој воља, да мало проплаче. Махрама спала са рамена јој, а на голу мишицу јој стао комарац. Није га ни наум узела. Комарац најзад весело зузукајући одлети даље, као да се напио слатке крви.

Хорват узе девојку за руку, и он је био узбуђен.

— Не плачите, Олга, ако баш хоћете, ја ћу да вас натраг одвезем . . . Па онда тишије дода:

— Три хиљаде форината, шест стотина станарине и огрев . . .

Зачу се несносно звиждање. Мелузина, са зеленом лампом на кљуну, приближавала се к острву.

Бркат, матори сом трже се из сна и радознало исплива на површину језера. Чудећи се гледао је, како у сену од дрва седе двоје млади на чуњићу који се лако лелујао, пољубили се једно уз друго, па ћуте, као мишеви, — тик уз чуњић пловило је неко чудовиште са зеленим оком, пиштећи и звиждећи, а на глави му стоји неки адмирал у ројтама те на сва уста виче;

— Хо, хола, хо!

А девојка као да се по мало церекала.

Превео: **Милован.**

ћи и Српству очува преко милион српскијех душа, да нас као Србе унаприједи и од сваког зла сачува — то би био вапијући гријех, то би било народно самоубијство, то би значило погазити свете аманете онијех, који су нам то благо за спас наш оставили, то би била издаја нашега народа.

У моћној и богатој Русији, гдје је православије у највећој својој снази — нема ни једног архијереја, који имаде 250.000 фор. годишњег прихода, нема, шта више, ни једног епископа, који имаде плате, колику је ми дајемо нашијем епископима. У краљевини Србији нема митрополит цијеле Србије толику плату какову добијају наши дијецезани, а остале владике у Србији једва имају плату окружнога начелника. Митрополит у кнежевини Црној Гори једва имаде прихода толико колико игуман ког нашег манастира у Фрушкој Гори. У Далмацији имаде српско-православни епископ у Задру 6000 фор., а бококоторски 5000 фор. плате. Српско-православни пак митрополити у Босни и Херцеговини имају по 8000 фор. годишње. Па ни у Грчкој, Румунији и у Бугарској немају владике виших берива. Зар смо ми једини православни у Угарској и Троједној Краљевини тога Крезусова богатства, да тако богато можемо дотирати наше архијереје? Зар баш ми, који смо најсиромашнији у православноме свијету, који највише потребујемо, не за калуђере, већ за очување наше свете вјере православне и за наше друге српске светиње, да тако растичемо Немањино благо на камилавке и калуђерска благоутробија? То не смије бити, ако нећемо да пропаднемо. Ми нећемо да за нама оставимо богате калуђере, да над гробом народа српскога држе опијела.

Зар није доста нашему патријарху годишње 50.000 форината; а од онијех преосталијех 200.000 фор. да подигнемо сваке године 100 српскијех вјероисповједнијех школа, да на пут Господњи изведемо хиљаде Српчића, да их у Српству и православију васпитамо, да од њих апостоле Српства и православија начинимо? За неколико година подигли би на такови начин, а да наш народ не оптеретимо ни са једним новчићем школскога прореза, добру и узорну српску школу у сваком мјесту, гдје Срби живе како у ужој Угарској тако и у Троједној Краљевини, а са овима осигурали и материјални опстанак нашијем учитељима и њиховим сирочадима, па да нас онда Бог види и просвјећени народи да нам се диве.

Зар није доста нашијем владикама по 6000 фр. годишње плате; а од онијех 6000 форината, што их сада више уживају, да се у свакој дијецези оснују епархијски фондови за мировину нашијех народнијех свештеника и потпору њиховијех сирочади?

Ето, шта се све даде учинити од онога, што се пресипље преко чинија патријарха и нашијех владика. Истина, да тако не би обогатили седам калуђера, ал би обогатили преко милион народа српскога са српским школама и другим просвјетним заводима, те би га спасли од пропасти и осигурали би му сјајну будућност. Тако би осигурали српско народно учитељство и свештенство — те важне чиниоце у борби и животу овога нашега српскога народа. (Сасвим и наше мњење. — Уредн. „Заст.“)

То је наше мнијење о дотацији патријарха и нашијех владика. О другијем предлозима „јединственога статута“ проговоћемо други пут.

* * *

„Коло“ доноси у бр. 26. под натписом: „Саборски одбор и јединствени штатут“ овај чланак:

Наш извештач нас је известио о јединственом штатуту, као и о држању саборског одбора кад је тај штатут претресао и усвојио. О самом штатуту ћемо говорити кад га у целини добијемо, а овим хоћемо да коју проговоримо о држању саборског одбора реченом приликом.

По саборском устројству од 1879. г. саборски одбор заступа наш народно-црквени сабор, а овај опет наш народ, те тако саборски одбор посредно заступа сам наш народ. То је највеће поверење, које српски народ својим синовима може дати, али онда је то и највећа част, коју српски синови могу уживати. Но части и поверења нигди нема без дужности, него баш напротив, што је веће поверење што је огромнија част то су и дужности многобројније, а одговорност тежа. По томе је и саборски одбор примио на своја плећа огроман рад и превелику одговорност. Он је за свој посао одговоран богу, народу и повесници а то је богме много речено. Па шта спада у дужност саборском одбору? Он има да управља нашим народним добрима и да решава у нашим најважнијим автономним питањима. Њему је поверена судба автономије, а по томе и судба самога народа.

Наш народ се може још само на просветном пољу развијати, а по томе је то поље још једини опкоп нашег одржања. Па кад то стоји, онда и тај опкоп мора бити јак, те да може одолевати свима навалама. С тога морамо ићи за тим, да нам автономија буде уређена према нашим природним и писаним законима и повластицама. Шта је све чињено око уређења наше автономије то сви знамо, па о томе нећемо ни да говоримо. Но кад је главна сметња отклоњена била, онда је говорено, да ће све друкчије бити и с тога је попуштано чак и тамо, где се никако није смело попуштати. Тако се приступило и коначном уређењу наше автономије, а последица тога рада је јединствен статут, о коме за сад само толико велимо, да би по њему била аутономија само на хартији.

Кад смо горње изнели, онда нека је примећено, је и саборски одбор у горњем раду требао своје чинити. Па ако и не би успео, да се унутрашња страна наше аутономије коначно уреди, али би бар учинио своју српску дужност. Не би било забележено у повесници наше аутономије, да је саборски одбор аутономију издао. Али онда се и противници аутономије не би могли на то позивати, што опет има свога основног разлога. Саборски одбор треба да са аутономијом стоји и пада, јер у противном случају нема ни њему места. По саборски одбор није се тако држао, и његово држање је најбоље обележио наш извештач у тој ствари, кад вели, да су се чланови саборског одбора понашали као питоми јањци, што се никако није слагало са њиховим достојанством. Али да нас не би когод криво разумео, то одмах додајемо, да и сами нисмо пријатељи кавге и ината, но тако исто нисмо ни за то, да се на рачун народних права метанише. С тога не можемо никако одобрити држање саборског одбора у опће од како је управу примио. Сви његови послови су носили на себи обележје попуштања и мекуштва, а овамо му је на све то одговарано са дрскошћу и незаконитошћу. Па шта више, против њега је с те стране подигнута тужба да се сабор не може држати с тога, што он није нужне операте спремио. То је заиста тешка оптужба, те је саборски одбор требао у тој ствари проговорити, а кад он то није учинио, то је ћутећки признао, да речена оптужба стоји.

После свега тога је дошао на ред јединствени штатут, те је требао бар том приликом устати у обрану наше аутономије, којој би се тим штатутом задао смртни ударац. Том приликом је требало мушки бранити народна права, те би се поправило оно што је пропушћено, па и народ би то признао, а оно прво заборавио. У таким тренутцима и највећи мекушци ожилаве, па се одупру на силу и неправду, само ако су им у опште намере чисте и племените. Али где тога није, тамо се грех са грехом ваља па тако је на жалост било и са нашим саборским одбором. Ко се једном спотакне, тај се после тешко задржи, те се ето није задржао ни наш саборски одбор. Он је горњи штатут усвојио, а тиме је признао, да нам не треба аутономија. Али тиме је признао да нема места њему самом, тиме је пољуљао грану на којој и сам стоји!

И кад све горње добро разгледамо, онда излази ово: Или наш саборски одбор не стоји на аутономном становишту, или не разуме своју ствар. Ту трећега нема, јер праве аутономисте, које свој посао разуму, не би нигда горњи штатут усвајале. Сад било једно или друго тек толико стоји, да таки саборски одбор не може више заступати наш сабор односно наш народ. По томе би требао и сам да зна шта му је последња дужност, те да барем спасе свој образ, који је сваком човеку мио. Ми држимо да је ово чисто и јасно и да му не треба даљег тумачења.*)

*) Весели нас што су почели и остали наши листови да малчице оживљују, јер није никако у реду било да се „Застава“ сама бори за нашу народну ствар. Ур. „Заст.“

ДОПИСИ.

У Ади 10. октобра. (Избор учитеља.) Чекао сам и чекао не би л се нашао когод од учених људи, да се одазове дужности, која се од нас изискује, а то је, да изнесе на јавност, како је текао избор учитеља, да би тим задовољили наше компетенте, који зачуђено гледе и чекају, шта ће дознати о избору. Избор прође и још се не зна како прође. Дан по дан и пета недеља прође, и никад се не зна шта је и како је, и ко је аћански учитељ. Дакле претрпите се браћо компетенти и драги читаоци, па ћете сад сазнати, шта је урађено о избору.

Биће познато, да се дете, кад се на време роди, одмах гледа да крсти и у ред доведе; а деси ли се гдегод недоношче, то се не крсти одмах, него га завију у дуњицу и метну га на пећ, нека тамо у топлоти ћути, док се не донесе до деветог месеца, и онда га крсте и даду му име. Тако драги читаоци, и ми стојимо са нашим избором учитеља. Тај је избор некако силом текао и кад би добро загледали у закон, онда би нашли, да је тај избор недопешен.

Избор је био на Усекованије. У очи тог дана била је нека конференција код подпредседника општинског г. Р. Ковачевића, где је био присутан капелан и перовођа г. Л. Шевић и још неколико скупштинара. Ту је било свршено, да се пре избора одржи конференција у 1 сат после подне у дворани код Ковачевића, и да се уговори, да се после пробе гласања мањина придружи већини и тако да се избор једногласно обави. То је била свирка г. Ковачевића и г. Шевића. И кад се скуписмо и обависмо пробу избора, гореспоменуте „вође“ предлагаше као најбољег г. Свирчевића, бечкеречког учитеља, и ту доказиваше и рукама и ногама, како је он од школског одбора постављен на прво место. После рекоше, да је одбор изабрао тројицу одликаша, и од те тројице мора скупштина бирати, иначе ће тај избор бити уништен, ако ми изаберемо осим те кандидирате тројице одликаша. Дакле отпоче се проба и „вође“ задобише за г. Свирчевића пет гласова, ако и капелан може имати гласа, у што сумњамо, онда шест гласова; г. Ј. Борјановић, предавач из Београда, који је — нека је међу нама речено — много места до сад променуо и нигде се није могао дуго скрасити, добио је четир гласа заједно са гласом његовог кортеша, а г. Ђ. Михајловић, бегечки учитељ добио је десет гласова. Сад да видите, ко ће да се послужи лажијом, од кога се не би ни надали: мантија и капут. Речено беше, да ће се мањина прикључити већини. А гле јада из ненада. Они 6 гласова, међу којима је и капелан, придружише се онима, што су бројали 4 гласа. Па и сад још нису имали већине.

Кад отпоче редован избор, и запраши капут и капеланска мантија. Тако у тој прашини накупише се њих 13 за г. Борјановића, а њихов предлагани најбољи — г. Свирчевић — оста сам. Гласало се на тројицу: г. Михајловић доби 13 гласова, г. Терзић 4, а г. Борјановић 13. У тај ма брже боље капелан даде свој глас овом последњем и рече: Борјановић има 14 гласова. Бадава је таст парох опомињао свога зета капелана, да он нема гласа, кад је капелан. Он је ипак силом гласао, за које мислим, да ће се кадгод временом кајати.

Питате ме: па како је овај избор недонешен. Ево како. Пошто се хтео отпочети избор, прочита капелан, перовођа из школске уредбе §. 66. и §. 67. а није хтео прочитати §. 58., у ком се вели да „у српској народној основној школи може бити сваки Србин православне вере учитељ, који је редовно свршио српску народну учитељску школу и пред испитном комисијом положио испит с добрим успехом, гледајући при томе још и на његово морално владање.“ Ово браћа претрчаше и нису хтели да оставе скупштину на миру, да по свом праву, које јој и закон у §. 68. потврђује, бира, кога хоће, него натурише, да се мора у обзир узети оно, што је одбор закључио и толковаше, да се од тројице кандидата, који имају одличне сведоџбе и које је одбор препоручио, мора бирати један. Говорише и више пута, како је одбор лепо закључио, да од те тројице одликаша морамо бирати. Питам ја председника шк. одбора, Бешлиног, па онда Ковачевића и Шевића да ми докажу, где је тај §. да одбор има права то закључити, а скупштина да мора усвојити, и онда ћу им се поклонити, дотле не. Дотле остају сметењаци, а њихов избор учитеља — недонешен. Него ја би им саветовао да загледе у ове параграфе: 50. 67. и 68. па ће видети, шта су нарадили. И најпосле им остављам да прочитају у кр. решкрипту под словом В §. 52. у другом делу, па да виде шта каже закон за таки одбор, у ком су таки одборници, као што су они.

За сад оволико у име тринајсторице, који гласаше за г. Михајловића и који сачуваше своју неокаљану свест и одржаше жељу васколикога народа нашег. А шта је народ остао преварен, том сте ви криви, сметењаци! За то сте толико времена ћутали, да можете своје недело затајати. Али не вели забадава пословица: отето проклето и недело се свети на оном, ко га је починио.

Један радикал ратар.

---

* **Меленци**, 10. октобра. (Одговор овдашњим клеветницима и њиховом туркос-дописнику.) Пре годину и по је туркос-дописник у „Бранику“ бранио овдашњу клеветничку клику, а нападао је овдашње радикале. Но ми смо га тада ућуткали, те тако дуго није смео помолити бела зуба, ма да смо ми јавно износили недела његових штићеника. Ми смо у „Застави“ критиковали њихове јавне послове и тражили смо рачуне, које они нису годинама полагали, а које ни данас још нису положили. Гледали смо још да народ о свему обавестимо, па да видимо, ко су му пријатељи, а ко непријатељи. Лично нисмо никога дирали, а нисмо ни могли дирати, пошто с њима нисмо ни у додир долазили. Оно прво стоји у јавном листу, те се не да порећи, а ово друго нека докажу ма само једним примером, па ћемо им се поклонити.

Ми смо тражили, да црквено-школска општина све нереде у сопственом делокругу уреди, што је општина и прихватила. Увек смо стајали у једним и истим редовима и своја начела нисмо мењали ни у добру ни у злу. А да ли су тако радили наши противници? Нису, него су поједине слободне и самосталне људе код овдашњих упливних људи клеветали, а кад су ту успели, онда су их властима потказивали. Па шта више, нису поштедили ни децу својих противника, него су против исте писали клеветничка писма. А њихов газда Паја Тапазевић је у по дана батином у руци напао чак на кућу г. С. Ж. (то је знате по њиховим назорима начелна борба). Осим тога су лаже читаву нашу странку денунцирали, те је некима обешена на врат парница, а неке су и жандарми терали. Даље су против свију општинских закључака отишли приватно у Вршац и у име опћине (!) искали рачунско изасланство Најзад изилазе у 117. бр. „Браника“, да обману свет о својој невиности, а да поново нас оклеветају. Па после свега тога устају и веле, да ми терамо личну борбу, што заиста не би учинио ни један човек, који у себи има бар искру поштења. Но они, који су били кадри изређано починити, кадри су и тако што рећи, тим пре, што је то с рачуном речено. Јер од како с њима не опћимо ни лично, од то доба им ни денунцијација толико не носи, по што им се свака не верује па и не плаћа, јер им се сигурно примећује: „како гадове то и то знаш, кад се с тим и тим и не састајеш!?“ Ето отуда то јадање да се наша борба изврзла у личне размирице! Но и та им неће упалити, пошто их већ сав поштен свет зна ко су и какви су. Ускочили су из слободоумних редова међу денунцијанте, брани их туркос-дописник, а заклањају се за „Браник“ и још они образа имају да од других људи начела траже!!

Па тако ето непрестано дижу прашину и са овдашњом женском задругом, која треба да стоји ван партија. Они непрестано трубе о неком нападању на задругу, али како је исто управљено на другу адресу, то остављамо да се с те стране на те подвале и одговори. Ми имамо да одбијемо гадну клевету, којом је наш женски свет оклеветан. На име, клеветници веле, да се око оснивања задруге својски радило, „јер се све што је боље“ за чланове женске задруге уписало.

Међу тим ми знамо да је свега позвато на уписивање око 40 женских и толико мушких особа, а толико се и уписало, те би ти били по клеветничким речима они „бољи“. Сво остало наше становништво (око 9000) било би по туркос дописниковој тврдњи лоше. Ето докле су ти у својој безочности дошли, да чак одричу скоро целом овдашњем становништву (јер тек 80 особа не чине велику разлику) честитост и онда, кад треба да добра дела чини! Је ли се овака дрскост још где год јавно показала?! Зацело да не, него само у нашем месту, а бацила се на наше врсне запатлије и вредне ратаре. Дакле они нису међу онима „бољима“ само за то, што својим трудом ране те ниткове (ми молимо читатеље да нам опросте што смо се овако морали изразити) а они им плаћају тим, што им честитост јавно одричу. Наше запатлије и наши ратари знају ко су ти, па им овим довикујемо: затварајте ваша врата пред таким клеветницима, гоните их из ваших кућа, јер нису достојни да с вама деле хлеб и со, да с вама дишу један ваздух.

Па и ту туркос-дописник није застао, него се дотакао и купатила „Русанде“, али само за то, да и опет ствар изврне. Он тврди, да није нико хтео да узме купатило под закуп на више година, а овамо се зна, да је подузимача било, али је увек ствар осујетио г. Ђура Димитријевић са његовим хотелом, који је на општинском земљишту сазидао, а неће да плаћа оно што се обвезао, па који је поред свега тога још и председник општине с којом има тако осетљивих рачуна (и то је начелна ствар јел те?). Осим тога спомиње туркос-дописник да је ове год. сама општина купатилом руковала и да је добро испало. Но ту се баш добро посекао, јер како може тај начин сада бранити, кад је 1884. год. са целом клеветничком кликом био против тога начина?! Викали су тада као обесни: „Пропашће купатило!“ Које је дакле истина, оно што сте говорили 1884. год. или што данас говорите? Но нити је истина једно ни друго, јер онда су против тога начина говорили с тога, што тадашња општинска управа не би на купатилу делила масне залогаје. А садашња општинска управа је помогла њиховом ладолежу и њиховој поселуши да на купатилу дођу до лепих плата. Ето за то се тај начин хвали и уздиже, а не за то, што је он по купатило пробитачан.

Туркос-дописник је завршетком свој допис крунисао јер је на крају изнео највећу неистину. Он вели да се овде баве г.г. Васа Гренчарски и Ђура Ђуровић епарх. ревизори да спроведу општинску ликвидацију, као и то, да су на молбу општине изашли. А то је неистина, јер скупштина је закључила да сама ликвидацију спроведе, а није тражила г.г ревизоре за 6 фор. на дан. Али зна туркос-дописник да буде и скроман, заједно са клеветничком четом преврће очима и вели, да на рад г.г. ревизора неће да утиче. Па кад је тако, онда зашто их из дана у дан частите?! С тога не варајте друге људе којима то није познато, кад јоште како упливишете и око њих трчкате. Но о самој ликвидацији ћемо у своје време опширније говорити, а ако нужно буде, обратићемо се са својим примедбама и на меродавно место. Можете дакле радити шта хоћете па опет нећете умаћи, него ћете морати рачуне положити. Тај страшни данак (за вас) мора доћи!

О избору једне трећине скупштинара било је већ јавно говора (види „Заставу“ бр. 80. и 114. ове г.) и ко хоће да се о правом стању ствари увери, тај нека то поново прочита. Ми толико примећујемо, да у целој ствари никакве даље истраге нема, пошто је цела скупштина са свима њеним органима подигнута и већ је и нов избор наређен. Ми тај дан с нестрпљењем чекамо, јер ће народ имати да пресуди имамо ли право ми који с њим делимо добро и зло, или наши противници, који се денунцијацијама баве, насиљем одржавају а грабљењем богате.

Вести из места и са стране.

Синод отворен је у недељу обичним парадама. Комесара дочекао је епископ Мироп на станици где је чекала почасна сатнија војника с глазбом Патријарх и остали епископи дочекали су га пред магистратом те и овај пут примећујемо да се то неслаже с узвишеним достојанством патријарха и епископа.

Данас је обављен избор епископа. Изабрани су: за Темишвар: протосинђел Платон Телечки; за Плашки: протосинђел и професор богословије Михаило Грујић; за дворског епископа: Илларијон Руварац. За архимандрите промакнути су протосинђели: Исак Дошен, Емилијан пл. Радић и Герасим Петровић

За епископску столицу горњо-карловачку био је од владе препоручен Никола (Петар) Мандић но није добио ни једног гласа. Синод је хтео на то

место да бира архимандрита Руварца. Исти је већ био и дао од себе изјаву, да неће правити „неприлике“ као приликом свога првог избора за епископа. Но у последњем тренутку је, веле, одрекао се по други пут владичанства и подерао ту изјаву.

Да је архимандрит Руварац изабран за дворског епископа, то би имала бити још тајна. Патријарх овим избором жели да парализира владу, која би свакако хтела Радића, кад би дошло до избора бачког епископа — а тако ће патријарх да рече: да има већ на расположењу свога дворског епископа за то владичанство.

О Платону Телечком немамо шта да речемо. Видећемо какав ће бити. О Михаилу Грујићу можемо казати, да држимо, да је ово доста сретан избор Он је човек од врло многе спреме; млад је — има му тек око 32 године. Избор га је затекао кад је био на предавању у богословији. Ту неки дан постао је тек протосинђел, а сад већ владика. Заиста лепа каријера! Можда га је провиђење божје изабрало, да он буде у своје време народу своме прави отац и бранитељ. А ми би се томе само радовали, као што ћемо се радовати, ако стече љубав и привржeност оних честитих Срба тамо у Лици, Крбави и Бановини, којима он сада треба да буде „пастир добар“.

Парастос у Крушедолу. Јуче је одржан у Крушедолу парастос за покој душе блаженопочивше кнегиње српске Љубице, жене пок. кнеза Милоша. Овај парастос дао је приредити барон Федор Николић, син кћери њезине Савке. После парастоса био је ручак, ком су присуствовали патријарх и сви епископи, који су се одмах тамо одвезли чим је избор у синоду свршен.

Др. Вишонтаји и Срби. Пишу нам из Будимпеште: „У недељу 14. о. м. посетило је петнаест овдашњих Срба, које универзитетлија а које занатлија познатог овдашњег адвоката дра Ш. Вишонтаија браниоца првака нам народног Јаше Томића. Срби поздравише одушевљено дра Вишонтаија и захвалише му топлим речима на његовом раду и труду, који је уложио у ствари парнице Ј. Томића. Др. Вишонтаји ганут овим лепим знаком пажње према њему, одговорио је у подужем говору на поздрав Срба. У говору свом нагласио је, да је чинио све и сва што се дало учинити а уједно, да ће у овој ствари и даље делати, колико му год стоји у власти. После тога се Срби опростише пријатељским речима са др. Вишонтаијем. — Карактеристично је што је др. Вишонтаји изјавио пред искупљеним Србима, да је имао сам да се бори са врло јаким и моћним противницима, који су тајом радили против Томићеве пресуде. Но, као што видимо није им упалило. — Овде се поговара, да ће Јаши Томићу бити досуђено, да издржи у Вацу свој затвор, но ова вест треба још да се обистини. У осталом то ће се већ за кратко време дознати“.

† **Паја Гајшин,** умировљени ц. и кр. натпоручник, председник задруге шајкашких ритских земаља, један од најстаријих људи у Шајкашкој — умрло је 13. о. м. у Тителу.

„Браник“ се ту не давно рукама и ногама бранио, да он није „дворски орган“ Георгија Бранковића. Ко је то „Бранику“ поверовао, молимо, нека узме у руке бр. 121. (јучерањи) и нека прочита извешће о „отварању св. синода карловачког“. У сервилнијем тону не може се већ писати. Дотични извештач просто пада у екстазу, кад само спомене име „свјатејшега“, г.г. епископа и барона Николића. Па чак од радости рони сузе кад говори, како је „стари епископ Арсеније“ запевао „многаја љета“. Па кога хоћете ви још да залуђујете? Жалосне су то тице, које ви још можете да доведете на лепак!

Лемаић и Стојановић. О судбини ових калуђера, који су невини толико претрпели услед обести Стеве Анђелића, имаће овај пут да одлучи синод. Лемаић борави у манастиру Раваници

† **Платон митрополит кијевски** умр'о је 1. октобра у Кијеву. Било му је 88 година. У Русији уживао је врло леп глас. Написао је нека богословска дела и био је одрешит пријатељ Славена у опште. Вјечна му памјат!

Хрватски сабор састаје се 4. (16.) новембра према гласовима, који нам стигоше.

Изасланици српске владе г. г. гимназијски равнатељ Козарац и президијални секретар Предић били су у Новом Саду да проуче устројство овдашње државне гимназије. Г. директор Фехер и професорски збор примили су их најучтивије.

Суспендовани парох. Румунски епископ у Араду Мециану суспендовао је пароха Јосифа Петреску, што је осуђен на две године тамнице ради отпора против органима јавне власти Против Петреска поведене су још неке казнене парнице а нарочито за то, што се јавно молио Богу, да дођу Руси у Угарску па да униште мађарски народ.

Радови на ђердапу. Како „A. R. Correspodenz“ јавља иду радови на ђердапу врло трајаво. Поједини радови око уклањања стена стају предузимаче 10 пута више но што је у владином предрачуну, и предузимачи морају на своју штету радити те су решени да напусте посао. Да не би овај велики посао потпуно застао и Мађарска претрпела један фијаско, или у најбољем случају изгубила све што је до сад уложила, решио се је г. Барош да повећа уговорене трошкове по кубном метру на троструку досадању цену и поред тога да даде на сваких 100 куб. метара избаченог камена нарочиту премију.

Трговина.

Нови Сад, 15. октобра. Време је код нас лепо и угодно. На житној пијаци промет је незнатан а цене се ниучем нису измењале. Највише се код нас купује кукуруз јер се тај продукат на пијацу и изнаша. — Цене храни бележимо данас овако: Пшеница 10 ф. 50 н. Кукуруз окрњен 4 ф. 20 н. Кукуруз у клиповима 2 ф. 90 н. Јечам 5 ф. 50 н. Зоб 5 фор. 50 н. Наполица 9 фор. 20 нов. Све од 100 килограма.

На осталим пијацама продавало се:
Теоци 10—25 ф. по ком.
Овци 8—12 по пару.
Свињи дебели 38—40 ф.
Свињи млади 36—38 фор.
Маст 54 фор.
Сланина 54 фор.
Све од 100 килограма.

*

Будимпешта, 15 октобра. Пшеница је данас добро пуњена, тенденција стална, а воља за куповањем живахна. јер су се и спекуланти дали на куповање. Са пијаце је купљено до 30.000 м. ц. и плаћано по 2½—5 нов. скупље. — У другом зрну слаба је прођа а и цене се не мењају. Продавала се пшеница потиска, бачка и банатска по 10 фор. 70—90 нов. Све на три месеца. Закључивано је на данашњој пијаци са вишом ценом и то: Пшеница за пролеће 10 ф. 95—97 н. Пшеница за јесен 10 ф. 90—93 н. Кукуруз за мај-јуни 1892 6 ф. до 6 ф. 02 н. Зоб за пролеће 6 фор. 53—55 нов. Зоб за јесен 6 фор 45—48 н. Репица за август-септембар 1892 14 ф 30—40 нов.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи од 15. октобра.

Дукати — — — — — — — —	5·57
Наполеондори — — — — — —	9·33
Немачка марка — — — — —	57.72½
Лондон — — — — — — — —	117.40

Новије вести.

Сигмаринген. Краљ Карло румунски отпутовао је у недељу у Највид а сутра дан наставио је пут у Потсдам.

Цариград. Говори се, да још није сигурно хоће ли султан послати нарочито посланство у Ливадију да поздрави руског цара. Кажу да ће у Ливадију отићи само један маршал или који дворски званичник.

Лавов. Болест „Инфлујенца“ раширила се по целој Галицији тако жестоко, да нема куће у којој неби ко боловао. У Буковини се Инфлујенца опет појавила.

Цариград. Да ће енглеска ескадра отићи у неке турске луке, то није ништа ново; то се догађа сваке године. Енглеска ескадра стићи ће у Смирну 7. новембра.

Берн. Варошица Мајринген, која има 2800 становника изгорела је мал'не до последње куће.

Париз. Из департамента Пирене-Ориентал и Од јављају велике поплаве. Штета је огромна. Утопило се и неколико људи.

Нарбон. Поплаве су врло опасне. Жељезнички промет обустављен је. Чини се све да се становништво спасава.

Лиму. Ода је силно нарасла; руше се куће. Двадесет особа је убијено од којих су неке засуте под рушевинама. Мостове је однела вода; усеви су уништени. Ужасно је гледати како је све разорено.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

Будимпешта. Вест „Budap. Hirl.“ да је редакција видела краљ. писмо о предлогу за именовање кнеза-примаса није истинита, јер тако писмо не постоји; па ако и постоји, то је фалсификат. Исто тако је лажна вест „Magy. Állama“, да је папа у свом одговору дао Њег. Величанству краљу упуту о његовом праву као апостол краљу Угарске. Није истина ни то, да министар просвете за то није дошао у јучерању седницу финансијског одбора, што је хтео да избегне питањима у погледу попуњења столице примаса.

Беч. Јутрошње извешће о болести надвојводкиње Маргарете гласи: Ноћ пробавила саразмерно мирно, грозница је нешто мало попустила.

Париз. Код Моаренца (?) изишао је влак из колотека. 15 мртвих и 40 рањених.

Фалмут. Лађа „Шарлворд“ сразила се у каналу Ламанш са енглеским паробродом, па је потонула; шеснајсторица утопише се.

Цариград. Порта је забранила насељење свима Јеврејима, а не само руским, из здравствених обзира.

Дублин. У редакцију антипарнелистичких новина бачена је бомба. Доњи спрат је разорен.

Буенос Ајрес. У Кордоби букнули су немири пригодом избора. Полиција је пуцала те је остало много мртвих и рањених.

Ср. Карловци. Синод је изабрао за темишварског епископа протосинђела Платона Телечког а за горњо-карловачког епископа професора богословије Михаила Грујића. Место бачког епископа није за сада попуњено.

Дописница администрације.

Ми смо разаслали нашим поштованим претплатницима опомене за уплату текуће четврти а уједно и оним који још дугују претплату. Са овим кораком никако нам није друга намера била, него што смо по дужности својој морали послове у администрацији свести у тачан ред.

Ову праксу имају и друге новине а особито оне које се реда и поретка држе, зато молимо да се иста наша опомена узме овако и никако друкчије.

РАСПИС НАГРАДА.

„Матица Српска“ расписује из фонда **Јована Наке В. С. Миклушког** за годину 1892. ове награде, и тражи, да се за њих напишу:

I. Ова дела:

1. Роман, драма или шаљива игра приповетка или новела из српског живота. — Награда 50 до 500 фор. — Рок Петров-дан 1892.

2. Књига за народ о заражљивим болестима. — Награда од 100 до 300 фор. — Рок Петров-дан 1892.

II. За саставке за „Летопис“:

1. Студија, монографија или расправа из српске историје.

2. Студија или расправа из српске књижевности.

3. Студија или расправа о бројном, привредном и просветном кретању српског народа.

4. Земљописна или стенографска расправа или путописи о српским крајевима и земљама.

Награда је за сваку таку студију, расправу или монографију од 50 до 150 фор. према величини и вредности дела.

Дела на расписане награде не могу писци шиљати под својим именом, него ваља да обележе дела своја натписом каквим или знаком. Име, презиме, карактер и место где станује писац ваља у особитим писму написати, писмо запечатити и метнути на њега онај исти натпис или знак који је с поља на самом делу.

Само ће се она писма отворити, на којима је исти натпис или знак, који се налази и на делима којима се награда досуди. Остала ће се писма спалити.

Рукописи се не враћају.

Награда се издаје тек онда, кад писац поднесе дело наштампано, осим ако с „Матицом“ о томе што друго не уговори.

Награда се губи ако писац не изда дело своје на свет за годину дана а међу тим није што друго уговорио.

Писац је дужан од свога награђеног дела кад из штампе изађе, уступити „Матици“ 25 комада.

Чланци и расправе за „Летопис“ као и награђене новеле и приповетке, штампају се најпре у „Летопису“, а после остаје право и писцу и „Матици“ да их могу прештампати посебице.

Према количини преосталога новца, „Матица“ је вољна примати и по вредности награђивати и друга поучна, популарно научна и забавна дела, саставке и чланке остављајући писцима на вољу, да могу слободно бирати предмете.

Нарочито се напомиње, да је главна скупштина овластила књижевно оделење и одбор, да могу издати из фонда Накиног награде и оним чланцима и делима, која дођу и мимо расписане награде, или која су већ стигла па се налазе на оцени и то у течају године и пре главне скупштине ако књижевно оделење или одбор пронађе, да припослани саставци заслужују награде.

Из главне скупштине „Матице Српске“ у Новоме Саду 11. (23.) и 12. (24.) септембра 1891.

Председник „Матице Српске“:

А. Хаџић, с. р. секретар. **Милош Димитријевић,** с. р. кр саветник.

РАСПИС НАГРАДА.

„Матица Српска“ расписује из задужбине **Јована Остојића и жене му Терезије рођ Зузукове** за годину 1892. награду од 50 дуката за дело: „Историја српске школе у аустро-угарској монархији“.

Уједно се напомиње, да су из ове задужбине с роком до 31. декембра 1891. расписане ове награде:

1. Историја српске књижевности, за школу. — Награда 100 дуката.

2. Историја Срба у Угарској од најстаријих времена до данас. — Награда 100 дуката.

3. Расправа о Буњевцима, за „Летопис“. — Награда 100 дуката.

4. Популарна естетика за одраслије Српкиње. — Награда 50 дуката.

Дела на расписане награде не могу писци шиљати под својим именом, него ваља да метну на дела своја какав натпис или знак. Име, презиме, карактер и место, где станује писац, ваља у особитом писму написати, писмо запечатити и обележити га оним истим натписом или знаком, који је с поља на самом делу.

Само ће се она писма отворити, на којима је исти натпис или знак који се палази и на делима, којима се награда досуди. Остала ће се писма спалити.

Рукописи се не враћају.

Награда се издаје тек онда, кад писац поднесе дело наштампано, осим ако с „Матицом“ о томе што друго не уговори.

Награда се губи, ако писац не изда дело своје на свет за годину дана, а међу тим није што друго уговорио.

Писац је дужан од свога награђеног дела, кад из штампе изађе, уступити „Матици“ 25 комада.

Награђене расправе, штампају се најпре у „Летопису“ а после остаје право и писцу и „Матици“, да их могу прештампати и посебице.

Из главне скупштине „Матице Српске“ у Новоме Саду 11. (23.) и 12. (24.) септембра 1891.

Председник „Матице Српске“:

А. Хаџић, с. р. секретар. **Милош Димитријевић**, с. р. кр. саветник.

Исправак.

У нашем чланку „Pester Lloyd и наша автономија“ у прошлом броју, поткрала се штампарска погрешка. У четвртом ступцу у 3. алинеји, стоји: „Па зашто је онда требао барон Николић да иде у Беч и **онде** да конферише“ итд. а треба да стоји: „и **онда** да конферише“, што овиме исправљамо.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изашао је:

ЛЕТОПИС
МАТИЦЕ СРПСКЕ.

УРЕЂУЈЕ

А. ХАЏИЋ.

Књига 167. (Свеска трећа за год. 1891.)

Преглед саставака: I. Прилози за историју Црне Горе. По „Крисовуљу цетињском,“ од Марка Драговића. — II. Цар Јован. Хисторијска трагедија у 5 чинова. Написао Мита Поповић. — III. Успомене из Италије, од дра Ђ Дере. (Наставак.) — IV. Може ли бити школа без телесне казне? Педагошка расправа. Написао Мита Нешковић. — V. Говори у свечаним седницама књижевног одељења „Матице Српске“: У спомен и славу Јовану пл. Наки Велико-Сентмиклушком о светом Сави 1891. године говорио А. Хаџић. — VI. Књижевност: Геометрија за више разреде гимназија и реалака. Прва књига: Планиметрија. — Друга књига: Стереометрија и Тригонометрија Саставио Ср. Ј. Стојковић. Оцена Стевана Милованова. — VII. Гласник из српског и словенског света: Преглед повеснице словенских књижевности. (Наставак.) Г. Књижевност у Пољака. Од дра Стевана Павловића.

Сваки члан, који је одговорио својим чланским дужностима, што се тиче плаћања чланарине, добија „Летопис“ бесплатно.

Члановима у месту доставља се „Летопис“ у кућу, а чланови са стране добијају „Летописе,“ који им припадају, поштом.

ОГЛАСИ.

526 СТЕЧУЈ.

На основу оставке бившег учитеља, овим се отвара стечај на упражњено учитељско место у Бајши (Бачка жупанија) с' којим је звањем скопчана следећа плата:

Осамнајст ланаца добре оранице земље; друго, у готовом новцу има од сваког пара 1 фор. словом једну форинту, — у којој општини постоји до 120 брачних парова. Од укопа где позван буде 50 новч. — Слободан стан, са баштом.

Учитељима сносити све дације и од целокупне земље спада му у дужност 4 ланца сваке године угар остављати.

Даље пак, у св. матери цркви обављати дужности певца, недељне ученике обучавати и најпосле дужан је при седницама општинским перо — водити без награде особите.

Првенство имају они, који су вични појању и правилу, а нарочито који имају способност мађарског језика.

Лична пријава узеће се у обзир. Рок стечаја 25. октобра о. г.

Добро инструисаним молбама — ваља се обратити на доле потписаног председника.

У Бајши 30. септ. 1881. год.

Сима Бранков, председник.

2 2

527 **ПОМОЋНИК** 2—2

мануфактуриста вешт продавац може одмах или најдуже до 15. новембра ступити код Н. БАРКОВИЋА у Иригу.

ТРГОВИНА
СТЕВАНА КАРАЛИЋА
У ИРИГУ

потребује једног помоћника, који је мешовиту радњу изучио и више година у истој сервирао. 522 2—2

НА ЗНАЊЕ!

Част ми је јавити пријатељима, штићеницима и знанцима, да сам се са мојом адвокатском писарном из Меленаца у Турски Бечеј преселио.

У Турском Бечеју 12. (24.) октобра 1891.

529 2—3 **ЂОКА НИКОЛИЋ,** земаљски и менички адвокат.

ИНЈЕКЦИЈА И ПИЛУЛЕ
ДР. МИЛЕРА
ГЛАВНОГ ШТАБНОГ ЛЕКАРА 524

зготовљене по лечничком пропису и од лекара препоручене као напредно сретство против сваке Gonorrhoe (Катара, тока). Шта више помаже и код застарелих болести. **Успех се показује за неколико дана.** Цена је за болести у зачетку бр. I. 1 ф. 60 нов. са лечничким упутством за употребу. Бр. II. за застареле и кроничне болести 2 ф. 50 н.; а поштом 25 нов. више. Добија се само у главном стоваришту, где се производи: **St. Georgs Apotheke, Wien, V. Wimmergasse Nr. 33.** — камо се и све писмене поруке упућују. 2—10

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.